

Jussi Jaatinen vaihto

Tahtipuikon pipettiin

■ Mitä yhteistä on tahtipuikolla ja pipetillä?

Ainakin se, että kapellimestari-kemisti Jussi Jaatinen hallitsee suvereenisti molempien käytön.

Tuija Käyhkö

Orkesteri pauhaa, kuoro on valmiina konsertin huippuhetkeen. Laulusolisti lähtee laskeutumaan korkeita portaita estradin takaa kohti lavaa. Sille päästyään tämän on vielä pujo-teltava muiden muusikoiden lomitse estradin etureunalle.

Menossa on viimeinen toistuvista nelitahtisista kuvioista ennen kuin solistin on määrä aloittaa osuutensa. Juuri silloin kapellimestari huomaa, että laulaja kiikkuu yhä rapuilla kaukana näyttämön perukoilla ilman pienintäkään toivoa ehtiä ajoissa ase-miinsa.

Mitä siinä tilanteessa voi tehdä?

”No, ei siinä voi muuta tehdä kuin salamannopean ratkaisun”, virnistää konserttia johtanut **Jussi Jaatinen**.

”Nostin äkkiä toisen käden ylös ja ryhdyin veivaamaan soittajille kuin posetiivari, että otetaanpas tämä patkä alusta uudelleen. Muusikot onneksi tajusivat heti, mistä on kysymys.”

Niinpä klassikkoteokseen lisättiin muina miehinä ylimääräinen improvisoitu osio.

”Laulaja meni pieneen paniikkiin, joten piti vielä odottaa hänen rauhoitumistaan sen jälkeen, kun hän oli jo selviytynyt paikalle. Aika monta kertaa vedettiin se sama neljän tahdin patkä uusintana.”

”Saattoi se vähän kummalta kuulostaa yleisön korviin, mutta lopulta

solistikin pääsi mukaan ja siitä jatkettiin.”

Hollantiin ja takaisin

Hollannissa kapellimestarin tutkinon suorittaneella ja siellä pääosan urastaan tehneellä nelikymppisellä Jaatisella olisi kerrottavanaan muusikkotarina poikineen. Vaikka taipaleen varrelle mahtuu kommelluksiakin, päällimmäisenä ovat muistot onnistumisista.

Mies kertookin nauttineensa joka hetkestä.

”Sain tehdä lähes kaiken, mitä halusin. Olen iloinen jokaisesta konsertista, jonka olen johtanut. Tosin niitä oli usein jopa liikaa. Olin aika kiireinen freelancer.”

Kun meno vain kiihtyi, kapellimestarin ammatti alkoi lopulta tuntua turhankin kuormittavalta. Tilanne kulminoitui, kun perheeseen vuonna 2010 syntyi esikoistyttö.

”Arkipäivät harjoittelin orkesterien kanssa. Konsertit järjestettiin iltaisin ja viikonloppuisin, kun muilla ihmisillä on vapaata. Oma vapaa-aika perheen kanssa jäi liian vähille.”

Lisäksi Jaatista alkoi häiritä tulpapaanimaan kulttuurielämän kurjistuminen. Etenkin uudesta klassisesta musiikista kiinnostunut mies lähti aikoinaan Hollantiin, koska maa oli vielä vuosituhatien vaihteessa todell-

linen ”uuden musiikin keidas”.

”Mutta viime vuosina tehdyt kulttuurimäärärahojen karneat leikkaukset ovat tuhonneet maailmankuulun musiikkisektorin maasta kokonaan.”

Kolmentoista Hollannin-vuoden jälkeen Jaatinen päätyikin vuonna 2011 ehdottamaan vaimolleen muuttoa Suomeen. Lähtö oli molemmille helppo. Pohjoiseen vetivät varsinkin isovanhemmat, joista on lapsiperheelle paljon iloa ja apua.

Työllistyminen sen sijaan mietittyä, niin lahjakkaiden kapellimestarien luvattu maa kuin Suomi onkin. Juuri siinä piilee myös ongelma.

”Kapellimestareita on täällä liikaa ja orkestereita taas liian vähän”, sanoo Jaatinen, jota ei houkuttellut ajatus työtilaisuuksien jonottamisesta yhdessä lukuisien kollegoiden kanssa.

Silloin syntyi idea tehdä jotain aivan muuta. Jaatinen oli viisivuotiaasta Espoon musiikkiopiston viuluoppilaasta asti elänyt intohimolleen musiikille.

Miehessä oli silti koko ajan kytenyt myös toinen intohimo, tiede.

➤ ➤ ➤

Jussi Jaatinen on heiluttanut tahtipuikkoa 18-vuotiaasta. ”Kun musiikinopettajani huomasivat minulla olevan ideoita teosten esittämiseen, pääsin johtamaan orkesteria jo ennen kuin minulla oli varsinaista kapellimestarin koulutusta.”

”Lähdin taiteen polulle, mutta olen silti aina halunnut tehdä myös tiedettä. Taiteet ja tieteet ovat molemmat elämän peruspilareita, eivätkä ne eroa toisistaan kovin paljon.”

Niinpä kapellimestari ryhtyi tutustumaan Helsingin yliopiston tarjontaan. Kun hänen sydäntään lähellä on luonnontieteiden ohella hyvä ruoka, valinta oli lopulta itsestään selvä.

Lukiokirjat esiin

Jaatinen kaivoi esiin lukion kemian ja biologian kirjat ja alkoi imeä tietoa päähänsä. Se sujui vaikeuksista, ja ovet yliopiston elintarvike- ja ympäristötieteiden laitokseen aukesivat heti vuonna 2012.

Nyttemmin jo kahden tyttären isä piti opinnoissaan kiirettä ja hankki

Jussi Jaatinen

- Syntynyt Espoossa vuonna 1974.
- Ylioppilas Helsingin Suomalaisesta Yhteiskoulusta 1993, musiikin maisteri Maastrichtin konservatoriosta 2005, valmistuu pian elintarviketieteiden maisteriksi Helsingin yliopistosta.
- Kapellimestarina Hollannissa ja muualla Euroopassa 2005–.
- Utrechtin konservatorion orkesterinjohdon vastuuolettajana 2009–2012.
- Kersjes van Groenekan -kapellimestaripalkinto vuonna 2007.
- Naimisissa, kaksi lasta. Asuu perheineen Helsingissä.
- Harrastuksia: ruuanlaitto, viinit, kahvi, kaunokirjallisuus, kielet, lenkkeily.

Vilunkipeli vääristää kilpailua, ja rehelliset tuottajat joutuvat panemaan pillit pussiin.

elintarviketieteiden kandidaatin paperit kahdessa vuodessa.

Etenkin ensimmäinen opiskeluvuosi oli rankka. Fuksi sukkuloi säännöllisesti Hollantiin hoitamaan jo aiemmin sovitut orkesterinjoh-tokeikat. Niitä riitti vielä toisellekin vuodelle, minkä jälkeen helpotti. Nykyisin hän tekee musiikkia välipaloinaan opintojen ja perheen ehdoilla.

Elintarvikekemian pääaineenaan lukevaa ja ruuanlaittoa rakastavaa Jaatista ilahduttaa, että ihmiset ovat entistä kiinnostuneempia ruuan alkuperästä ja terveysvaikutuksista.

Itse hän on erityisen innostunut molekyyli-gastronomiasta.

”Siinä tutkitaan, mitä elintarvikkeiden valmistuksen prosesseissa tapahtuu. Minua kiinnostaa, minkälaisia sidoksia muodostuu yhdistettäessä eri aineita toisiinsa. Se, muodostavatko lisäaineet keskenään kenties jonkin vaarallisen yhdisteen, on pääteltävissä ihan paperilla”, Jaatinen kuvailee.

Opinnoissaan hän suuntautuu analytiikkaan, sillä ”pitää ymmärtää ja hallita analyysimenetelmät ennen kuin voi pitää itseään kemistinä”.

Maisterivaihekin on määrätietoisella opiskelijalla jo loppusuoralla. Jaatinen tekee gradutyötään Tullilaboratoriossa. Siellä hän on päässyt

kehittämään menetelmää, jolla selvitetään, onko ekstra-neitsytoliiviöljyn koostumusta muutettu.

”EU-asetuksessa on asetettu tietylle merkkiaineelle tietty yläraja. Näyttää siltä, että hyvinkin pienet vieraan öljyn lisäykset nostavat merkkiaineen pitoisuuden niin suureksi, että lisätty vieras aine näkyy yksiselitteisesti. Se myös pystytään määrittämään kvantitatiivisesti.”

Työn parhaita puolia on, että se linkittyy tällä hetkellä polttavaan kysymykseen eli elintarvikkeiden aitouteen. Ekstra-neitsytoliiviöljy on gourmet-tuote, johon juuri siksi liittyy paljon epäselvyyksiä. Suurin ongelma on, että oliiviöljyjen alkupe-rämaa pyritään tietoisesti salaamaan tai väärentämään.

”Öljyä tuodaan yhdestä maasta toiseen, jossa valmistettu öljy menee paremmin kaupaksi. Vaikkapa kreikkalainen oliiviöljy on erinomaista, mutta arvostetuinta ja kalleinta on italialainen. Niinpä muuallakin tehtyjä öljyjä yritetään myydä italialaisina”, Jaatinen kuvailee.

Esimerkiksi tunisialaisen tai turkkilaisen oliiviöljyn kauppaaminen italialaistekoisena on laitonta. Lähdemää pitää merkitä pakkaukseen totuudenmukaisesti.

”Sinänsä sekä Tunisiassa että Turkissa tehdään kyllä erittäin hyvää öljyä”, kulinaristi kiiruhtaa huomauttamaan.

Oliiviöljyä saatetaan myös laimentaa toisella kasviöljyllä. Tuote ei toki muutu sen vuoksi vaaralliseksi, mutta joku käärii vilunkipelistä suuret voitot. Se vääristää kilpailua, ja rehelliset tuottajat joutuvat panemaan pillit pussiin.

”Italiassa on satoja yrittäjiä, jotka ovat joutuneet lopettamaan toimintansa, koska eivät pysty kilpailemaan öljyä halvemmalla tekevien tuottajien kanssa.”

Rutiinia pänttävään

Pian elintarviketieteiden maisteriksi valmistuvan Jaatisen vauhdikas opiskelutahti on herättänyt ihailua ja ihmetystäkin.

Mies itse selittää asian kääntöpuolellaan. Kapellimestarina on joutunut tottumaan kovaan pänttämiseen.

Konsertin johtaminen on nimitäin vain jäävuoren huippu. Pääosan työstään kapellimestari tekee opiskellessaan esitettävien teosten partituurit eli kaikkien soitinten ja laulajien nuottiosuudet.

Niihin on paneuduttava perin pohjin, jotta saa sävellyksestä kokonaisnäkemyksen ja myös pystyy välittämään sen eteenpäin.

”Ei tosiaankaan riitä, että kuuntelee johdettavan kappaleen levytä”, Jaatinen naurahtaa.

”Kapellimestarin työn perusta on tiedon hankinta.”

Partituurin hallitseminenkin on vasta alkua.

”Kapellimestarin on tutustuttava myös säveltäjään. Pitää tuntea historiallinen aikakausi, jossa tämä eli. Täytyy opiskella ajan poliittiset tapahtumat ja kaikki muut taidemuodot, jotka ovat vaikuttaneet säveltäjään ja hänen työhönsä”, Jaatinen selittää.

Kapellimestari siis tietää, että **Mozartin** ystäväpiiriin kuului muun

» » »

Frakki vaihtui kemistintakkiin vuonna 2012. Nyt Jussi Jaatinen tekee elintarvikekemian graduaan oliiviöljyn analytiikasta. Uudella menetelmällä voidaan paljastaa väärennetyt tuotteet.

Jussi Jaatinen albumi

”Mozartin musiikki on nerokkainta koskaan sävellettyä, mutta esittäjälle äärimmäisen vaikeaa.”

muassa **Casanova**. **Sibelius** kaveerasi **Akseli Gallen-Kallelan** kanssa, jonka hyvä ystävä taas oli **Edvard Munch**.

Aivan olennaista on myös romaanikirjallisuus.

”En voisi kuvitellakaan tulkitsevani esimerkiksi venäläistä sävelteosta tuntematta venäläistä kirjallisuutta. Sitä kautta löytää kansanluonteen.”

Lempisäveltäjänsä Jaatinen ei osaa nimetä.

”Mozartin musiikki on nerokkainta koskaan sävellettyä, mutta esittäjälle äärimmäisen vaikeaa. **Beethoven** tulee tässä kategoriassa hyvänä kakosena. Molempia kyllä rakastan kuunnella.”

Musiikin esittäjänä hänelle ovat tuoneet eniten mielihyvää **Schubert**, **Brahms** ja **Sibelius**.

”Nekin ovat erittäin vaativia, mutta astetta helpompia toteuttaa.”

Ennen konserttia on vielä edessä harjoitusperiodi, jonka aikana kapellimestari vie visionsa muusikoille. Heitä Jaatinen kiittelee vuolaasti.

”Orkesteri- ja muutkin muusikot ovat olleet huippuosajia jo sata vuotta, mutta silti he parantavat tasoaan koko ajan.”

Muusikkopiireissä kulkee silti lentävänä lauseena, että orkesteri soittaa vain niin hyvin kuin sitä johdetaan.

”Näinhän se on”, Jaatinen hymähtää.

”Jos johtaa surkeasti, sitä ei pysty paikkaamaan paraskaan orkesteri.”

Surkeaa johtamista nykyorkesterit onneksi joutuvat sietämään harvoin, sillä myös kapellimestarit ovat kehittyneet huomasti. Soittajat ovat oppineet luottamaan edessään seisovaan puikonvispaajaan.

Jaatisen mukaan vispaajan tärkeimpiä tehtäviä on määritellä musiikin tempo.

”Klassinenhan ei ole rytmimusiikkia, mutta sen pitää silti hengittää tietystä tahdissa kuin ihmispuheen. Viitilöimällä välitämme hengityksen soittajille ja muutenkin autamme heitä kaikin keinoin, muun muassa näyttämällä selvästi jokaiselle, milloin oma soittovuoro tulee.”

”Orkesterista ei siis kuulu torven-

töräystäkään ennen kuin kapu johtaa sen töräyksen.”

Pääasiassa Keski-Euroopassa työskennellyt Jaatinen on päässyt tekemään yhteistyötä muiden suomalaismuusikoiden kanssa vain harvoin. Kerrat ovat olleet sitä mieluisampia.

Yhden ensimmäisistä keikoistaan hän sai tehdä **Tommi Hakalan** kanssa jo ennen Suomesta lähtöään. Kansainvälistä uraa nykyisin tekevää pikkuttä baritonia ei tuolloin tunnettu vielä kotimaassakaan.

”Sibelius-Akatemian opiskelijana pääsin johtamaan Broadway-musiikkialin, jossa Tommi lauloi pääosan. Ennustin ensikuulemalta, että miehestä tulee vielä tähti.”

Erityisen vaikutuksen kapellimestariin teki Hakalan valmistautuminen rooliinsa.

”Arvostan kaikessa perusteellista työtä, ja siinä Tommi on aivan ennakkuulumattoman hyvä.”

Uuden musiikin fanina Jaatinen ihailee myös toista ystävänsä, säveltäjä **Juha T. Koskista**, jonka teoksia hän esittää aina yhtä mielellään.

”Pianisti **Paavali Jumppasen** taas tunnen jo yhteisiltä musiikkiopistoajoilta. Todella hienoa olisi päästä työskentelemään yhdessä hänen kanssaan.”

Innolla kemistintöihin

Tulevaa työelämää kemistinä Jaatinen odottaa innolla. Vaikka orkesterinjohtamisessa on paljon enemmän hyviä kuin huonoja puolia, kapellimestarin roolin edellyttämää auktoriteettiasemaa hän ei jää kaipaamaan.

”Kapellimestarin oletetaan päätävän aivan kaikesta, suurin piirtein siitäkin, mitä otetaan kahvin kanssa ja mitä syödään ruokatunnilla. Sellaisesta en piittaa yhtään, olen niin ryhmätyöhenkinen ihminen. Minulle sopii paremmin tasa-arvoinen työtehtävyys.”

Mieluiten Jaatinen haluaisi tulevaisuudessa hoitaa elintarvikkeiden tai kemikaalien valvontaan liittyviä tehtäviä. Hän on pahoillaan, ettei Euroopan elintarvikevalvontavirastoa aikoi-

naan onnistuttu saamaan Suomeen.

”Mutta onneksi Helsingissä toimii sentään Euroopan kemikaalivirasto.”

Vaikka Jaatinen on nyt asettunut enemmän tai vähemmän pysyvästi Suomeen, häntä kiinnostavat etenkin kansainväliset tehtävät. Niiden hoitamisessa ei kielitaidosta ole ainakaan haittaa.

Vuodet ulkomailla tekivät hollannista toisen äidinkielen, ja myös englanti ja saksa taittuvat sujuvasti. Lisäkin kieliä hän aikoo vielä opiskella, jos vain aika antaa myöten.

Kapellimestari-Jaatinen arvostaa suomalaisista kollegoistaan etenkin **Erik Berglundia**, **Osmo Vänskää**, **Hannu Lintua** ja **Sakari Oramoa**, ulkomaisista muun muassa **Simon Rattlea** ja **Nikolaus Harnoncourtia**.

Kemisti-Jaatisella on ainakin yhtä paljon arvostuksen kohteita.

”Ihailen oikeastaan kaikkia kemistejä, jotka ovat tuottaneet meille nykytutkijoiden käytettävissä olevan tiedon”, sanoo Jaatinen, jonka suuri idoli on bulgariaalaissyntyinen britti **Elias Canetti**.

Wienin yliopistossa kemiaa opiskellut Canetti oli sekä tiedemies että kirjailija, joka sai teoksistaan kirjallisuuden vuoden 1981 Nobelin palkinnon.

Myös **Linus Pauling**, kemian nobelilisti vuodelta 1954 ja rauhan nobelilisti vuodelta 1962, kuuluu tutkijoihin, joiden työ on tehnyt Jaatiseen suuren vaikutuksen.

Frakin vaihtaminen kemistin valkoiseen työtakkiin on tarjonnut Jaatistelle tilaisuuden käydä konserteissa tavallisena kuulijana. Yleisössä istuminen on suuri nautinto.

Mukavaa on myös päästä laulamaan kuorossa ja seuraamaan omien tyttärien ensi askelia musiikin maailmassa lapsikuorossa ja Käpylän musiikkiopistossa.

Päätösimiseksi kapellimestariksi Jaatinen ei haikaile, mutta jatkaa vierailuja niin kauan kuin hyvältä tuntuu. Amsterdamista juuri palanneella miehellä on takanaan mukavasti mennyt orkesterinjohto- ja levytyskeikka.

”Kun musiikki ennen oli minulle työ, nyt se on huvi ja harrastus. Maailman paras harrastus.” □

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.
tuija.kayhko@kolumbus.fi